

Sygn. akt: III AUa 1337/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 kwietnia 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Janina Kacprzak (spr.)

Sędziowie: SSA Iwona Szybka

SSO del. Dorota Rzeźniowiecka

Protokolant: sekr. sądowy Patrycja Stasiak

po rozpoznaniu w dniu 4 kwietnia 2013 r. w Łodzi

sprawy **S. C.**

przeciwko **Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddziałowi Regionalnemu w R.**

o ustalenie podleganie ubezpieczeniu,

na skutek apelacji wnioskodawcy

od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi

z dnia 4 lipca 2012 r., sygn. akt: VIII U 1208/12;

oddala apelację.

Sygn. akt III AUa 1337/12

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 4 lipca 2012 roku Sąd Okręgowy w Łodzi VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie S. C. od decyzji Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia (...) Oddział (...) w W. Placówka Terenowa w R. z dnia 25 stycznia 2012 roku, którą to decyzją organ stwierdził, że wobec T. C. ustalo ubezpieczenia społecznego rolników w zakresie ubezpieczenia wypadkowego, chorobowego i macierzyńskiego od dnia 1 kwietnia 2005 roku; ubezpieczenia emerytalno - rentowego od dnia 1 kwietnia 2005 roku oraz ustanie obowiązku opłacania składek za wyżej wymienioną osobę od wskazanego dnia.

Powyższe rozstrzygnięcie zapadło w następującym stanie faktycznym rozpoznawanej sprawy:

T. C. jest właścicielem gospodarstwa rolnego o powierzchni 3,29 ha położonego w miejscowości W. (...), gmina B..

W dniu 17 lipca 2001 roku ubezpieczony złożył w Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego wniosek o objęcie ubezpieczeniem społecznym rolników. We wniosku wskazał, że nie podlega innemu ubezpieczeniu społecznemu.

Decyzją z dnia 17 lipca 2001 roku Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Placówka Terenowa w G. stwierdziła, że T. C. podlega ubezpieczeniu społecznemu rolników i z tego tytułu jest obowiązany do opłacenia składki na :

- 1) ubezpieczenie wypadkowe, chorobowe i macierzyńskie od dnia 1 stycznia 1999 roku (od I kwartału 1999 roku)
- 2) ubezpieczeniu emerytalno - rentowe od dnia 1 stycznia 1999 roku (od I kwartału 1999 roku).

Przedmiotowa decyzja w punkcie 1 i 2 zawierała pouczenie, że wnioskodawca jest obowiązany do informowania Kasy, nie czekając na wezwanie w ciągu 14 dni, o okolicznościach mających wpływ na podleganie ubezpieczeniu w tym między innymi o podjęciu działalności gospodarczej poprzez złożenie oświadczenia.

Od dnia 13 września 2001 roku T. C. rozpoczął prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej. Nie zawieszał prowadzenia tej działalności.

Przychód z tytułu prowadzonej pozarolniczej działalności gospodarczej za 2004 rok wyniósł 1103,50 zł, za 2005 rok - 685,00 zł, za 2006 rok - 1838,00 zł, za 2007 rok - 736,00 zł, za 2008 rok - 1491,00 zł, za 2009 rok - 2046,00 zł, za 2010 rok - 1984,00 zł.

Wnioskodawca nie zgłosił w organie rentowym faktu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej i nie przedłożył zaświadczenia właściwego urzędu skarbowego o kwotach należnego podatku dochodowego od przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej za 2004 rok w terminie wymaganym przez ustawodawcę, to jest do 14 lutego 2005 roku.

W tak ustalonym stanie faktycznym sprawy Sąd Okręgowy powołując się na treść art. 3a ust. 1, art. 5 a w brzmieniu obowiązującym od dnia 2 maja 2004 r. do 23 sierpnia 2005 r. oraz art. 37 ust. 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników uznał odwołanie wnioskodawcy za nieuzasadnione, bowiem w ocenie Sądu w decyzji organu rentowego z dnia 17 lipca 2001 roku o objęciu T. C. ubezpieczeniem społecznym rolników od dnia 1 stycznia 1999 roku (od I kwartału 1999 roku) zawarte było pouczenie, że wnioskodawca jest obowiązany do informowania Kasy, nie czekając na wezwanie w ciągu 14 dni, o okolicznościach mających wpływ na podleganie ubezpieczeniu, w tym między innymi o fakcie podjęcia działalności gospodarczej poprzez złożenie oświadczenia. Pomimo tego pouczenia ubezpieczony nie zgłosił w Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego faktu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej. Ponadto nie przedłożył zaświadczenia właściwego urzędu skarbowego o kwotach należnego podatku dochodowego od przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej za 2004 rok w terminie wymaganym przez ustawodawcę, to jest do 14 lutego 2005 roku.

W tym stanie rzeczy niezachowanie przez wnioskodawcę nadal prowadzącego pozarolniczą działalność gospodarczą, terminu ustawowego do złożenia zaświadczenia, było równoznaczne z zaistnieniem okoliczności powodujących ustanie ubezpieczenia. Ubezpieczenie ustało z mocy prawa z końcem kwartału, w którym T. C. był zobowiązany złożyć zaświadczenie, to jest z dniem 1 kwietnia 2005 roku. Wbrew twierdzeniom ubezpieczonego, w ocenie Sądu pierwszej instancji bez znaczenia pozostaje przy tym okoliczność, czy był on pouczony o skutkach zaniechania składania wymaganych zaświadczeń.

Powyższe orzeczenie zaskarżył apelacją S. C. zarzucając błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę rozstrzygnięcia, a polegający na błędnym i nieuzasadnionym przyjęciu, że ustały okoliczności uzasadniające podleganiu ubezpieczeniu społecznemu rolników podczas gdy według oceny apelującego przedmiotowe okoliczności nie ustały bowiem cały czas ubezpieczony utrzymuje się prawie wyłącznie z pracy rolniczej. Pozostała część dochodów z pracy pozarolniczej była na tyle niska, że ubezpieczony nie byłby w stanie utrzymać ani siebie ani swojej rodziny. Obecnie nie prowadzi już żadnej działalności gospodarczej.

Wskazując na powyższe zarzuty apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i uchylenie decyzji Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego z dnia 25.01.2012r. o ustaniu ubezpieczenia społecznego rolników.

W uzasadnieniu ubezpieczony podniósł, że nie został pouczony o sposobie postępowania w przypadku wykonywania działalności rolniczej i podjęcia działalności pozarolniczej, niczego nie ukrywał, złożył stosowne dokumenty w celu uzyskania zaświadczenia o wpisie do działalności gospodarczej we właściwym urzędzie. Gdyby miał wiedzę

o obowiązku prawnym złożenia stosownego oświadczenia o wyborze formy ubezpieczenia (KRUS lub ZUS) to niewątpliwie wyboru takiego by dokonał. W ocenie skarżącego ustawodawca pozbawił go prawa dokonania takiego wyboru przyjmując z góry ex lege ,że rolnik powinien wiedzieć o tym ,że podejmując działalność gospodarczą powinien dokonać wyboru formy ubezpieczenia, a zastosowanie niezyciowych przepisów zawierających pułapkę prawną dla obywatela nie ma nic wspólnego z zasadą wyrażoną w art. 2 Konstytucji RP.

Sąd Apelacyjny w Łodzi zważył, co następuje: apelacja jest niezasadna. Na wstępie wyjaśnić należy, że osoby prowadzące działalność gospodarczą na podstawie przepisów o działalności gospodarczej podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym oraz wypadkowemu z mocy prawa zgodnie z art. 6 pkt 5 i art. 12 w zw. z art. 8 ust. 6 pkt 1 ustawy z 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (jedn. tekst Dz.U. z 2009 r., nr 205, poz. 1585, ze zm.). Po myśli przepisu art. 13 tej ustawy obowiązek ubezpieczenia istnieje od dnia rozpoczęcia działalności do dnia jej zaprzestania, z wyłączeniem okresu, na który prowadzenie działalności zostało zawieszona na podstawie przepisów o swobodzie działalności gospodarczej. Obowiązek ubezpieczenia według powszechnego systemu ubezpieczeń określony powołaną ustawą istnieje niezależnie od wysokości osiąganych przychodów z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej. Zatem ustalenie przez sąd pierwszej instancji, za twierdzeniami ubezpieczonego, jakoby w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych udzielono informacji ubezpieczonemu, że z powodu zbyt niskich dochodów nie może być objęty powszechnym systemem ubezpieczeń społecznych jest pozbawione podstaw, a twierdzenia ubezpieczonego w tym zakresie są niewiarygodne. Co do zasady obowiązek ubezpieczeń społecznych wynikający z powszechnego systemu ubezpieczeń społecznych, uregulowanego powyższą ustawą, wyłącza obowiązek ubezpieczenia uregulowany w ustawie z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników (jedn. tekst Dz.U. z 2008 r., nr 50 poz. 291, ze zm.). Wynika to z art. 16 ust. 3, tej ostatnio powołanej ustawy, zwanej dalej ustawą o ubezpieczeniu społecznym rolników. Przepis ten reguluje pierwszeństwo powszechnego systemu ubezpieczeń społecznych w stosunku do ubezpieczeń społecznych rolników. Wyjątek od tej zasady został uregulowany w art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. Zgodnie z tym przepisem rolnik podejmujący działalność gospodarczą, w warunkach tam określonych, może wybrać tytuł ubezpieczenia. Przepis art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników był wielokrotnie nowelizowany. W stanie prawnym obowiązującym od dnia 1 stycznia 1997 r. do dnia 2 maja 2004 r., stosownie do art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników rolnik lub domownik, który - podlegając ubezpieczeniu w pełnym zakresie z mocy ustawy, nieprzerwanie co najmniej 1 rok - podejmował pozarolniczą działalność gospodarczą, pozostawał w tym ubezpieczeniu, chyba że złożył Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych lub Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego oświadczenie, że chce podlegać ubezpieczeniu z tytułu pozarolniczej działalności gospodarczej. Zatem w stanie prawnym obowiązującym do 2 maja 2004 roku rolnik podejmujący pozarolniczą działalność gospodarczą mógł nadal podlegać ubezpieczeniom społecznym rolników bez składania jakichkolwiek oświadczeń woli. Sytuacja zmieniła się po nowelizacji art. 5a ustawy przez art. 1 pkt 3 ustawy z dnia 2 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 91, poz. 873). Od dnia 2 maja 2004 roku znówelizowany art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników uzależnił możliwość wyboru rolniczego ubezpieczenia, w razie zbiegu z obowiązkiem ubezpieczenia społecznego z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej, od spełnienia innych warunków. Przepis ten wykluczył możliwość pozostania w rolniczym ubezpieczeniu społecznym rolników, którzy prowadzili pozarolniczą działalność gospodarczą opodatkowaną na zasadach ogólnych. Natomiast rolnicy, którzy prowadzili pozarolniczą działalność gospodarczą opodatkowaną podatkiem ryczałtowym nie wyższym niż 2.528 zł, zamierzający nadal podlegać rolniczemu ubezpieczeniu społecznemu, powinni byli - stosownie do przejściowego przepisu art. 5 ustawy zmieniającej - wykazać spełnianie nowych warunków. Mianowicie do dnia 30 września 2004 roku powinni przedstawić Kasie zaświadczenie właściwego urzędu skarbowego o opodatkowaniu prowadzonej działalności gospodarczej w 2003 roku podatkiem ryczałtowym. Niedostarczenie tego dokumentu powodowało wyłączenie z ubezpieczenia rolniczego z końcem trzeciego kwartału 2004 roku, a to zgodnie z art. 5 ust. 3 powołanej wyżej ustawy zmieniającej z dnia 2 kwietnia 2004 roku. Przepisy art. 5 ustawy nowelizującej z 2 kwietnia 2004 roku były przedmiotem oceny Trybunału Konstytucyjnego, a także wykładni Sądu Najwyższego. W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalony jest pogląd, że termin przewidziany w art. 5 ust. 1 i 3 ustawy zmieniającej, wpływający w dniu 30 września 2004 r., jest terminem prawa materialnego, wyznaczonym do realizacji konkretnego uprawnienia, po upływie którego uprawnienie to nie może być skutecznie zrealizowane (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7

lutego 2007 roku w sprawie I UK 246/06 OSNP z 2008/5-6/76 oraz orzeczenia tam powołane). W orzecznictwie nie budzi wątpliwości również to, że termin przewidziany w art. 5 ust. 3 ustawy zmieniającej, upływający w dniu 30 września 2004 r., jest terminem prawa materialnego o charakterze zawitym, wyznaczonym do realizacji konkretnego uprawnienia, po upływie którego uprawnienie to nie może być skutecznie zrealizowane (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 lipca 2006 r., I UK 7/06, niepublikowany). W orzecznictwie tym podkreśla się, że przepis art. 5 ust. 3 ustawy zmieniającej został uznany przez Trybunał Konstytucyjny za zgodny z art. 2 i art. 32 Konstytucji i za niesprzeczny z art. 20 Konstytucji. Trybunał zakwestionował jedynie konstytucyjność przepisu zawartego w art. 5 ust. 2 ustawy zmieniającej z dnia 2 kwietnia 2004 roku, wyłączający z ubezpieczenia rolniczego ze względu na formę opodatkowania (wyrok TK z dnia 13 marca 2006 r., P 8/05 (OTK 2006-A nr 3, poz. 28, Dz.U. Nr 46, poz. 335 z dnia 21 marca 2006 r.). Zaznaczyć tutaj wypada, że jeszcze przed wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego ustawodawca znowelizował ustawę zmieniającą ustawę o ubezpieczeniu społecznym rolników z dnia 2 kwietnia 2004 roku poprzez dodanie po art. 5 tej ustawy art. 5a (art. 3 ustawy z dnia 1 lipca 2005 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz innych ustaw – Dz.U. 150, poz. 1248) przewidujący możliwość przywrócenia rolnikom prowadzącym pozarolniczą działalność gospodarczą ubezpieczenia rolniczego, a wyłączonych z tego ubezpieczenia przed lipcem 2005 roku z rolniczego ze względu na formę opodatkowania działalności pozarolniczej. Nowelizacja ta jednak nie dotyczy ubezpieczonego w tej sprawie, gdyż przed wejściem w życie tej ustawy nie została wydana decyzja o wyłączeniu go z tego ubezpieczenia. Przewidziany w art. 5a ust. 3 ustawy nowelizującej ustawę z 2 kwietnia 2004 roku zmieniającą ustawę o ubezpieczeniu społecznym rolników, termin do złożenia wniosku o przywrócenie ubezpieczenia rolniczego nie ma tutaj zastosowania, aczkolwiek organ rentowy w spornej decyzji wyłączył ubezpieczonego z rolniczego ubezpieczenia z dniem 1 kwietnia 2005 roku. Przyjąć zatem należy, że w ocenie organu ze względu na wysokość należnego podatku za 2004 roku z tytułu prowadzonej przez ubezpieczonego pozarolniczej działalności gospodarczej nie zachodziły podstawy wyłączenia go z ubezpieczenia przed tą datą. Dla rozstrzygnięcia sporu w przedmiotowej sprawie wchodzenie w zawilości nowelizacji przepisów przechodnich ustawy z 2 kwietnia 2004 roku zmieniającej ustawę o ubezpieczeniu społecznym jest niecelowe, bowiem istota sprawy sprowadza się do wykładni art. 5 ust. 3 ustawy z 2 kwietnia 2004 roku, który nie uległ zmianie po wskazanej wyżej nowelizacji z 1 lipca 2005 roku.

Natomiast brak pouczenia ubezpieczonego rolnika o obowiązku wynikających z art. 5 ust. 3 ustawy z 2 kwietnia 2004 roku zmieniającej ustawę o ubezpieczeniu społecznym rolników nie ma istotnego znaczenia w sprawie. Co prawda z art. 62 ust. 1 pkt 4 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników wynika, że Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Rolników prowadzi działalność w zakresie informowania ubezpieczonych i świadczeniobiorców o prawach i obowiązkach wynikających z ustawy oraz propagowania działalności Kasy, to jednak przepis ten nie może być rozumiany jako obowiązek indywidualnego pouczenia rolnika o każdej zmianie ustawy. Sąd Apelacyjny rozpatrujący przedmiotową sprawę podziela pogląd Sąd Najwyższego wyrażony w wyroku z dnia 4 kwietnia 2008 roku wydanego w sprawie I UK 287/07 (OSNP 2009/13-14/182), zgodnie z którym Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego nie miała obowiązku indywidualnego zawiadamiania rolników o konieczności udokumentowania formy opodatkowania oraz wysokości podatku, a także o skutku jego zaniechania, określonych w art. 5 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 2 kwietnia 2004 roku o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz o zmianie niektórych innych ustaw. Trudno bowiem wyobrazić sobie taką sytuację, aby Kasa wysyłała do wszystkich rolników pisemne informacje o każdej zmianie przepisów. Prowadzenie działalności informacyjnej dla ubezpieczonych i świadczeniobiorców z praktycznych względów nie może na tym polegać. Stosowne informacje mogą być udzielane rolnikom poprzez zamieszczanie ogłoszeń na tablicach informacyjnych w siedzibach placówek Kasy oraz indywidualnie przy okazji załatwiania przez rolników różnego rodzaju spraw w siedzibach tych placówek, a także poprzez zamieszczanie stosownych pouczeń na odwrotach decyzji podejmowanych w stosunku do poszczególnych ubezpieczonych rolników, czy też świadczeniobiorców. Żaden przepis ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, ani też przepisy kodeksu postępowania administracyjnego nie nakładają na organ rentowe obowiązku wysyłania do rolników informacji o zmianie przepisów, które mogłyby ewentualnie dotyczyć interesów danego ubezpieczonego rolnika, a powoływanie się przez ubezpieczonego na nieznaną mu prawa materialnego nie może stanowić podstawy dla sądu do odmowy zastosowania przepisu bezwzględnie obowiązującego.

Mając na uwadze powyższe zarówno wyrok Sądu Okręgowego, jak i poprzedzająca go decyzja organu rentowego odpowiada prawu, natomiast apelacja wnioskodawcy jako bezzasadna podlega oddaleni z mocy art. 385 k.p.c.

W tych warunkach Sąd Apelacyjny w Łodzi orzekł, jak w sentencji.